

Posudek na diplomovou práci Bc. Jiřího Bureše *Achnatonova náboženská reforma jako pozadí mojžíšovských protináboženských důrazů v Tóře*

Autor práce si za téma vybral problematiku, která je již od prvních badatelských průzkumů a archeologických prací v Tell el-Amarně na počátku 19. století stále předmětem vědeckých i laických studií, diskusí a je i umělecky zpracovávána v literatuře, filmu, opeře atd. Proto pro Jiřího Bureše jistě nebylo lehké najít si v této zvěti teorií, hypotéz a názorů vlastní cestu. Zvolené téma, tedy porovnání protináboženských důrazů v amarnské a mojžíšovské tradici, tak pokládám za velmi vydařené a vhodné.

Diplomová práce samotná je rozvržena do tří celků, z nichž první přibližuje postavu a charakteristiku vlády egyptského panovníka Achnatona (původně Amenhotepa IV) a především jeho politicko-náboženskou reformu spočívající v zavedení, prosazování a podporování kultu jediného boha, slunečního kotouče Atona. Druhý oddíl práce představuje postavu Mojžíše a příběh uzavření smlouvy s Hospodinem a upevnění jeho kultu. Ve třetí části pak autor předkládá porovnání obou postav a jejich přístupů k zavádění či upevňování náboženského kultu a důrazů v jejich „protináboženských“ reformách.

Při hodnocení diplomové práce Jiřího Bureše spatřuji největší nedostatky v autorově metodologickém přístupu a formě badatelské práce. Nejvíce zaráží přímé porovnávání postavy historické (Achnaton) s postavou „literárně-teologickou“, byť historicky zakotvenou (Mojžíš). Tímto rozporem se autor dostává do jakéhosi badatelského začarovaného kruhu, neboť pak proti sobě staví prameny historické a prameny teologické atd. Navíc v případě rozboru Achnatonovy náboženské reformy autor využívá spíše sekundárních vědeckých prací s minimem citací primárních egyptských pramenů a při popisu Mojžíšova příběhu postupuje naprosto opačně, tedy používá především primárního zdroje (tedy Bible, a to téměř výlučně v tradici předložené v knize Exodus) a k odkazu na moderní výzkum a sekundární literaturu se uchyluje pouze výjimečně. Tento rozpor v metodologii práce pokládám za největší problém předkládané práce.

Na druhém místě pak stojí zvláštní způsob využívání informací z pramenů (většinou sekundárních), při kterém autor odkazuje na práci vždy pouze jediného autora (např. Reeves), přestože se ke stejnému problému vyjadřovali také jiní badatelé, jejichž práce Jiří Bureš na jiných místech uvádí a odkazuje na ně (např. Assmann, Hornung, Redford a jiní). Nejen, že se jedná o formální chybu (zamlčení zdroje), ale čtenář práce je takto ochuzen o přímé porovnání shod či naopak rozdílů v názorech jednotlivých badatelů. Na několika místech je taková absence odkazu (nebo neustálé opakování odkazu na jediné dílo C. N. Reeves *Achnaton – falešný egyptský prorok*) do očí bijící. Znamená to, že ostatní autoři nemají k problematice co říci nebo že vše kromě přímého odkazu je názorem autora práce? Tyto metodologické a formální výtky platí jak pro první, tak druhou část předkládané práce.

V obsahovém hodnocení se zaměřím především na první tedy, egyptskou část. Autorův postup při rozboru Achnatonovy reformy vyplývá ze zvoleného tématu, je poměrně standardní, a Jiří Bureš tak ve svých badatelských analýzách postupuje přehledně a souhrnně prezentuje dosavadní názory. V některých případech se však uchyluje i k prezentaci (vlastních?) názorů nijak nebo pouze spoře podložených odkazem, které potom není možné nijak ověřit. To je nejlépe patrné např. v uvádění informací o výkyvech v antipatiích vůči bohu Amonovi (str. 9-10), velmi osobních poměrech mezi králem a královnou (*Teje nikdy manželovi nezasahovala do jeho náklonnosti k jiným ženám*; str. 10), praxi spoluvlády, která nebyla až tak obvyklá jak autor uvádí (str. 11), nebo o „pasívním přístupu“ boha k (k lidem) panovníkovi (str. 29). Výše uvedené chyby či rozpory v metodologii a formě badatelské práce pokládám za natolik zásadní, že drobnějším nedostatkům (např. překlepům) nebo malým nesrovnalostem v odkazech se v tomto posudku nebudu věnovat.

I přes všechny uvedené skutečnosti jsem přesvědčen, že Bc. Jiří Bureš vytvořil standardní kompilační diplomovou práci, v níž se snaží předložit dostupný materiál k analýze a pochopení zkoumané problematiky a dochází k samostatným názorům, byť dílčím a negativním (neshody v Achnatonově a Mojžíšově pojetí).

Kvůli formálním nedostatkům však nemohu tuto práci hodnotit jinak než stupněm **d o b ř e**.

Doc. Jiří Janák, Th.D.